

Национални савет за културу је на својој Шеснаестој редовној седници, одржаној 6. марта 2013. усвојио извештај Весне Ињац о стању у библиотечко-информационој делатности и препоруке за унапређење те делатности.

АНАЛИЗА СТАЊА И ПРЕПОРУКЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ БИБЛИОТЕЧКО-ИНФОРМАЦИОНЕ ДЕЛАТНОСТИ У СРБИЈИ

УВОД - МАЛО "ДОСАДНЕ" СТАТИСТИКЕ О КУЛТУРИ У СРБИЈИ

Према **Статистичком годишњаку Србије за 2012.** рекло би се да у Србији од делатности културе постоје само библиотеке и издавачка делатност, њима је посвећено читавих 7 страница Годишњака. Наиме, за те две области су дате изузетно детаљне статистике. На пример, за библиотеке постоји број библиотека по типовима, величина фондова књига и периодике, набављена библиотечка грађа за 2011, број корисника, коришћење грађе, запослени, и све то структурирано по регионима. Када је реч о издавачкој делатности, дат је преглед објављених књига и брошура (укупно 10.989), по области издања, седишту издавача, по језицима, по регионима, чак до таквих детаља да је, рецимо, објављена 61 књига на тему животне средине. За серијске публикације је такође дата детаљна статистика, по регионима, по језицима, по врстама - часописи (1028) и новине (340), према седишту издавача и времену излажења. Све ове податке Републичком заводу за статистику доставља Народна библиотека Србије, а прикупља их уз помоћ Библиотеке Матице српске за подручје Војводине.

Све остале делатности културе далеко су слабије заступљене у Годишњаку. Позориштима је посвећено пола странице - у Србији постоји 38 професионалних, 29 аматерских и 15 дечјих позоришта, са укупно 11.774 седишта, 3.853 представе у сезони 2010/2011, запослених 2.989 и 971.000 посетилаца. Из Статистичког календара РС 2012, где су дати и упоредни подаци за више година, сазнајемо да је у позориштима у сезони 1975/76 било за хиљаду представа више, а посетилаца скоро дупло више (1.761.000) него 2010/2011. године!! Пола странице је посвећено и биоскопима којих је у 2011. укупно 124, а 1990. их је било 370!! Од укупно 63.549 пројекција филмова, само 4.605 је домаћих. Године 1990. било је укупно 126.373 пројекција, што значи дупло више него 2011! Када је реч о производњи филма, у 2011. години снимљено је укупно 29 домаћих филмова (домаћи и копродукције), а приказан укупно 161 филм. Значајан део одељка о култури у Годишњаку посвећен је радио и телевизијским станицама (2 странице). Радио станица је 2011. године укупно 220, а ТВ станица 110. Од укупно 792.357 сати емитованих програма на ТВ станицама, само 21.402 сати је посвећено уметности и култури, дакле 0,027%. Сличан проценат заступљености има и образовни програм (26.026 сати), а наука упола мање (13.016 сати). Архивима је посвећено пола странице и дати су подаци из 2008. године: у Србији постоји укупно 38 архива, дати су по регионима, количина грађе је 250.767 јединица, а корисника је 32.000. Годишњак даје и листу непокретних регистрованих културних добара према врсти, али су подаци у Годишњаку за 2012. из 2004. године!! Укупно је 2.639 непокретних културних добара: археолошка налазишта 203, просторне и градитељске целине 85, стамбена архитектура 610, јавна архитектура 277, верска архитектура 795, војна архитектура 69, привредна архитектура 247 и меморијална архитектура 353. Музеји и заводи за заштиту споменика културе не постоје у Статистичком годишњаку Србије за 2012!

Нацрт Стратегије развоја културе РС даје податке да у Србији постоји укупно 71 музеј (7 републичких, 2 покрајинска, 38 градских са регионалном надлежношћу, а 7 без регионалне надлежности, 14 музејских збирки у саставу државних установа), 13 завода за заштиту споменика културе (1 републички, 2 покрајинска, 2 градска и 8 регионалних), 38 архива (2 републичка, 2 покрајинска, 34 градска и регионална). Наравно, у Стратегији се налазе и подаци о библиотекама, позориштима, биоскопима итд.

У Бази е-култура коју је израдио Завод за проучавање културног развоја (<http://www.e-kultura.net>) налазимо следеће статистике о броју установа и организација културе у Србији: аматерска друштва 701, архиви 39, библиотеке 179, изложбене галерије 255, кинематографија 99 (продуцентске и дистрибутерске куће), манифестације 961, музеји и галерије са фондом 153; музички ансамбли, оркестри, филхармонија 95; поливалнетни центри за културу 259 (домови културе), позоришта 62, удружења у култури 417, уметничке колоније 152, заводи за културу 3, заводи за заштиту споменика културе 15.

Закључак: Да ли ми уопште знамо којим ресурсима културе у Србији располажемо? Нажалост, не знамо. Подаци у изворима су потпуно неусклађени. У Статистичком годишњаку РС 2012. подаци о библиотекама и издавачкој делатности су доста поуздани, јер постоји добро организована мрежа библиотека и матичне установе које достављају потребне податке. Неке установе културе се ту уопште не помињу, јер немају успостављену мрежу и матичне установе које би достављале податке (музеји, архиви, заводи за заштиту споменика, позоришта, музика, биоскопи). База е-култура Завода за проучавање културног развоја је добар покушај, али такође непоуздан извор података јер су подаци непотпуни и неусклађени.

Препорука: Уједначавање статистичких података о културним ресурсима Србије и успостављање матичних установа за израду и достављање статистичких података.

АНАЛИЗА СТАЊА И ПРЕПОРУКЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ БИБЛИОТЕЧКО-ИНФОРМАЦИОНЕ ДЕЛАТНОСТИ У СРБИЈИ

ПРАВНИ ОКВИР

Библиотечко-информациона делатност једна је од ретких културних делатности (поред кинематографије) која има нове законе, донете у јулу 2011. године у Скупштини Републике Србије:

- Закон о библиотечко-информационој делатности ("Службени гласник РС" бр. 52/2011),
- Закон о старој и реткој библиотечкој грађи ("Службени гласник РС" бр. 52/2011),
- Закон о обавезном примерку публикација ("Службени гласник РС" бр. 52/2011).

Министарство културе је у јануару 2010. основало радне групе за израду нацрта за прва два закона од стручњака из Народне библиотеке Србије, Библиотеке Матице српске, Библиотекарског друштва Србије, Заједнице матичних библиотека Србије и Заједнице библиотека универзитета у Србије, дакле од стручњака из најзначајнијих установа и удружења. Нацрт Закона о обавезном примерку публикација су заједнички још раније израдиле Народна библиотека Србије и Библиотека Матице српске као депозитне библиотеке. Радне групе су за годину дана одржале укупно 26 састанака, иако нису имале апсолутно никакву административну, техничку, правну и финансијску подршку Министарства културе. Јавне расправе су одржане у периоду октобар-децембар 2010. у Нишу, Крагујевцу, Новом Саду и Београду. Тек после тога је

уследила помоћ Министарства културе које је спровело потребну процедуру да се закони проследе на усвајање у Скупштину РС.

Законима је библиотечко-информациона делатност дефинисана као делатност од општег интереса, а установе које обављају библиотечко-информациону делатност оснивају се ради обезбеђивања услова за остваривање права грађана на слободу изражавања и на стицање и коришћење знања.

Нажалост, од укупно 18 подзаконских аката које подразумевају сва три закона до сада је усвојено само 6.

Препорука: Доношење свих подзаконских аката, доследна примена свих закона и подзаконских прописа и усклађивање интерних аката у свим библиотекама у Србији.

ФИНАНСИРАЊЕ БИБЛИОТЕКА У СРБИЈИ

Средства за финансирање делатности библиотека обезбеђује оснивач - Република Србија, аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе. Библиотека обезбеђује средства за рад и из сопствених прихода (чланарина корисника, продаја производа и услуга на тржишту итд.), донација, поклона и из других извора.

Делатност Народне библиотеке Србије, Библиотеке Матице српске и Народне и универзитетске библиотеке „Иво Андрић” на Косову и Метохији, успостављање библиотечко-информационог система Републике Србије, изградња система узајамне каталогизације Републике Србије, као и матичне функције у библиотечко-информационој делатности Републике Србије, финансирају се из буџета Републике Србије, односно из буџета аутономне покрајине.

Библиотеке од оснивача добијају од 80% до 96% средстава за своје активности, а просек је 89%. Од других буџета (република, покрајина, општине) од 1% до 14%, а просек је 5,5%. Сопствени приходи библиотека се крећу од 2% до 12%, а просек је 5,5%. Расходи за плате се крећу од 55% до 95%, са просеком од 74%. Расходи за текуће трошкове се крећу од 4% до 34%, са просеком од 18,5%. Расходи за програме се крећу од 1% до 25%, са просеком од 7,5%.

Пример: Народна библиотека Србије спада међу библиотеке које остварују доста велике сопствене приходе, од 20 до 25%, што је подстицајно ако се дозволи да се та средства улажу у додатне програмске активности. Међутим, није позитиван показатељ чињеница да се од укупног буџета који Народна библиотека Србије добија од надлежног министарства културе, само 10% односи на програмске активности, а остало одлази на расходе за плате и текуће трошкове.

Препоруке:

- Већи удео буџета библиотека требало би да се додељује за програмске активности библиотека, бар 20% од укупног буџета.
- Подстицати библиотеке на стицање сопствених прихода које би додатно улагале у своје програмске активности.
- Јасно дефинисати изворе и обезбедити континуирано и уравнотежено финансирање библиотека.

Други механизми финансирања библиотека

Откуп књига Министарства културе као помоћ библиотекама, издавачима или ауторима постоји при Министарству културе још од бивше Југославије, током различитих периода у

различitim облицима. Откуп Министарства културе по новом моделу постоји од 2001. године. Број примерака књига које се откупљују за библиотеке у Србији сваке године расте: од 67.600 примерака 2001. године до 160.560 примерака 2011. године. На конкурс се просечно пријави од 200 до 300 издавача, са 2 до 3.000 наслова, а откупи се просечно од 1.000 до 1.500 наслова за 178 библиотека у Србији.

Откуп књига града Београда на нивоу града постоји од 1997. године и врши се два пута годишње, али је од прошле године промењен модел откупа књига на нивоу града. Књиге се откупљују за 17 библиотека, за матичну Библиотеку града Београда и за 16 библиотека на територији градских општина. У оба откупа за библиотеке се купи око 80.000 примерака књига годишње, око 1.500 наслова од око 170 издавача, што чини 5% фонда свих библиотека на нивоу града Београда. Избором часописа обухваћено је 65 наслова у по 34 примерка.

Препоруке:

- Пошто откупима књига библиотеке добијају од 20 до 30% обима потребне годишње набавке књига према стандардима, изузетно је важно да се одржи континуитет откупа и на нивоу Републике и на нивоу града Београда.
- Повећати откуп на нивоу Републике, који је у новчаном износу само двоструко већи од средстава која издаваја један град – Београд.

Конкурси за пројекте - Министарство културе расписује већ годинама Конкурс за суфинансирање пројеката из области културног наслеђа, а у оквиру њега за заштиту, очување и презентацију старе и ретке библиотечке грађе и за библиотечко-информациону делатност. На конкурс за пројекте за заштиту, очување и презентацију старе и ретке библиотечке грађе и за библиотечко-информационе делатности годишње стигне од 70 (2008) до 150 (2012) пројеката, а комисија и министарство одобре обично око две трећине пројеката. Међутим, износ одобрених средстава за библиотеке је мали и процентуално и реално у односу на друге области културног наслеђа (непокретно културно наслеђе, археолошко наслеђе, музејско наслеђе, архивска грађа, нематеријално наслеђе). На пример, 2010. године на конкурс за све друге делатности одобрено је укупно 286 пројеката у вредности од 284.146.134 динара, а библиотеке су за 52 пројекта добиле укупно 10.485.108 динара (само 3,69%). То значи да је просечно по другим делатностима додељено 6 пута више средстава него за библиотечку делатност. Највише је одобрено заводима за заштиту споменика културе - Завод за заштиту споменика културе Краљево за 13 пројеката добио је преко 10 милиона динара, то јест колико свих 51 библиотека заједно. Библиотеке добијају најмање средстава јер се не прихватају пројекти за реконструкцију, санацију и адаптацију библиотечких зграда, за опрему (намештај и информатичка опрема), већ само за програмске активности, што није случај када је реч о другим делатностима.

Препорука: Изједначити и учинити равнорпавним све делатности култуног наслеђа на конкурсима надлежног министарства уједначавањем критеријума за избор пројеката.

Други облици финансирања:

Неопходно је поменути да све већи број библиотека и удружења у Србији конкурише на међународним конкурсима за пројекте и да све већи број њих добија средства из међународних извора (Европска унија, IFLA, разни донатори и спонзори). Све библиотечке субјекте треба даље подстицати да се пријављују на међународне конкурсе, али им је за успешност потребно додатно континуирано образовање о управљању пројектима, о европским и другим међународним фондовима финансирања.

МРЕЖА БИБЛИОТЕКА

Према бази података Народне библиотеке Србије "Мрежа библиотека Србије" (МБС) на дан 8.1.2013. у Србији има укупно 2.276 библиотека: 2 националне (Народна библиотека Србије и Библиотека Матице српске), 227 јавних (општинске 165, месне 32, библиотеке општег типа у предузећу 30), 1590 школских (у средњим школама 440, у основним школама 1150), 6 универзитетских, 213 библиотека при факултетима и вишим школама, 240 специјалних библиотека и Библиотека Српске академије наука и уметности (САНУ).

Закон библиотечно-информациони систем Републике Србије дефинише као скуп функционално повезаних библиотека које примењују јединствене стандарде и омогућују проток публикација и информација и њега чине: Народна библиотека Србије, Библиотека Матице српске, Народна и универзитетска библиотека „Иво Андрић” на Косову и Метохији, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић” у Београду, Библиотека САНУ, мрежа јавних библиотека; мрежа свих других типова библиотека: школске, високошколске и универзитетске библиотеке, библиотеке научноистраживачких института и установа и специјалне библиотеке.

Народна библиотека Србије је централна национална библиотека у Републици Србији која остварује општи интерес у библиотечно-информационој делатности утврђен законом. Библиотека Матице српске је матична библиотека за територију АП Војводине и она, у сарадњи с Народном библиотеком Србије, остварује општи интерес у библиотечно-информационој делатности у Републици Србији на територији АП Војводине.

Чињеница је да је мрежа библиотека у Србији развијенија од мрежа свих других установа у Србији, али ситуација у њој свакако није идеална.

Мрежом јавних библиотека у Србији је у 2010. години територијално обухваћено укупно око 80% становништва. Тај проценат је изразито виши у Војводини, око 95%, док је у Централној Србији нижи од републичког просека и износи 73%. Позитивна је чињеница да у Србији нема општине у којој нема библиотеке (165 општина и 165 општинских библиотека). Ипак, треба рећи да је мрежа библиотека неравномерно развијена, најгушћа је у Београду, затим у Војводини, а у регионима Јужне и Источне Србије је далеко слабије развијена.

Динамика развоја мреже јавних библиотека изразито је неуједначена: поједине библиотеке континуирано унапређују свој рад док поједине тек опстају и у затеченим неповољним условима остварују делатност у елементарном обиму.

Препоруке:

- Уједначавање развоја мреже библиотека у свим регионима Србије.
- Децентрализација мреже библиотека у Србији.

ЗАШТИТА КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА У БИБЛИОТЕКАМА

Законом о старој и реткој библиотечној грађи уређује се заштита старе и ретке библиотечке грађе као културног наслеђа, њено чување, сређивање и обрада, као и услови и начин коришћења. Доношењем овог Закона побољшава се и унапређује постојећи нормативни оквир заштите старе и ретке библиотечке грађе, њеног прикупљања, правне техничке заштите, извоза и промета, давања на коришћење, дигитализације и промовисања код свих њених сопственика како би се омогућио развој библиотечно-информационе делатности и развој депозитних и других библиотека као институција заштите културних добара. Поред тога, постојећа нормативна решења у области

заштите старе и ретке библиотечке грађе усаглашавају се са међународним, односно европским стандардима у овој области, отклањају се проблеми који су се у пракси појављивали приликом примене Закона о културним добрима из 1994, подстиче се примена нових информационих технологија и дигитализације, што Законом о културним добрима није било уређено. Доношење овог закона од изузетног је значаја не само за заштиту старе и ретке библиотечке грађе и за развој библиотечно-информационе делатности, већ и за развој културе и уметности уопште, као и за развој науке и стручно-научног истраживања. Основни циљ који се доношењем овог закона постиже је ефикаснија и потпунија заштита старе и ретке библиотечке грађе код свих њених сопственика (и у јавној и у приватној својини), омогућавања развоја делатности заштите код депозитних и других библиотека, напредак библиотека као установа заштите у стручном смислу, као и заштита и сугурност библиотека као установа заштите у институционалном смислу. Нова решења садржана у Закону, нарочито у погледу обухвата заштите код свих сопственика и права и обавеза депозитних и других библиотека, допринеће осетном унапређењу у овој области и истовремено ће олакшати положај одговорних сопственика и библиотека надлежних за њену заштиту.

Централни регистар категорисане старе и ретке библиотечке грађе у Републици Србији води Народна библиотека Србије. Регистар категорисане старе и ретке библиотечке грађе у АП Војводини води Библиотека Матице српске. Конзервација и рестаурација спроводе се само у овлашћеним конзерваторским лабораторијама и радионицама. Централне лабораторије и радионице за конзервацију и рестаурацију старе и ретке библиотечке грађе налазе се у Народној библиотеци Србије и Библиотеци Матице српске.

ПРОСТОР И ОПРЕМА

Библиотечки простор намењен је за смештај, чување и коришћење грађе, за стручни рад особља, за јавне програме, као и за опште намене. Према истраживању спроведеном 2010, укупан простор са којим је мрежа јавних библиотека располагала у периоду од 2000. до 2010. године креће се око 95.000 м². Мрежи јавних библиотека Србије у 2010. години на располагању је било 12,45 м² на хиљаду становника, при томе библиотекама у Војводини изразито више – 16,84 м², а у Централној Србији – само 10,82 м². Разлика у расположивом простору за делатност јавних библиотека између Војводине и Централне Србије од око 60% је знатна и указује на изразито неравномеран развој мреже у Републици и неопходност обезбеђивања додатног простора за рад јавним библиотекама у Централној Србији.

У Србији највише има школских библиотека - 1590 од укупно 2276 (70%), у средњим школама 440, а у основним школама 1150. Међутим, та мрежа библиотека је најмање развијена. Потребна квадратура одређује се према броју ученика, тако што се на једног ученика одређује 0,1 м² простора за библиотеку. На нивоу републичког просека школске библиотеке имају тек 35,3% потребног простора за смештај књига, 42,2% потребних места у читаоницама, 75,5% школских библиотека нема уопште издвојену читаоницу. Генерално, све школске библиотеке у Србији имају проблем недостатка простора и неадекватно су опремљене.

У последње две деценије није изграђена ни једна нова библиотека, а мали број библиотека је имао прилику за доградњу, реконструкцију, санацију или адаптацију својих простора: Народна библиотека Србије (санација магацина - 2005, реконструкција и опремање савременом опремом лабораторије за рестаурацију и конзервацију - 2008, реконструкција агенције за издавче и кафе-

књижаре - 2008, реконструкција корисничког дела зграде са свим читаоницама и са пратећим инсталацијама, из средстава Националног инвестиционог плана – 6000 м², 2011.), Библиотека Матице српске (анекс зграде - 4300 м² са 20 км компакт полица, из средстава Националног инвестиционог плана – 2007.), Библиотека града Београда, њени огранци Библиотека «Јефимија» на Звездари и Библиотека «Вук Караџић» на Звездари, Градска библиотека «Карло Бијелицки» у Сомбору, Шабачка библиотека, Народна библиотека «Десанка Максимовић» у Власотинцу, Народна библиотека у Бечеју, Народна библиотека «Доситеј Обрадовић» у Новом Пазару, Библиотека Правног факултета у Београду, Библиотека Факултета политичких наука у Београду итд.

Препоруке:

- Обезбедити претпоставке за реновирање простора, обнављање и савремено опремање библиотека, укључујући техничку и информациону инфраструктуру.
- Посебну пажњу треба посветити школским библиотекама и унапређењу њиховог развоја.

КОЛЕКЦИЈЕ

IFLA/UNESCO Смернице за развој јавних библиотека нормирају колекције књига у јавним библиотекама општим начелом да једна добро изграђена колекција књига треба да има од 1,5 до 2,5 књиге по становнику. Јавне библиотеке Србије (165 у 165 општина) располагале су на крају 2010. године са општим фондом од 11.911.276 примерака књига, односно са 1,59 књига по становнику (у Војводини са 2,09, а у Централној Србији са 1,40 књига по становнику). Ако имамо у виду да је међународним и националним стандардима одређена величина фонда монографских публикација од 1,5 до 2,5 књиге по становнику, онда се може оценити да је постојећи фонд у јавним библиотекама у Србији на доњој граници, док је у Војводини близу горње границе.

Према међународним и националним стандардима предвиђено је да набавка књига у јавним библиотекама износи 5% годишње од минималног књижног фонда. Недовољан обим набавке књига је и даље доминантан проблем у јавним библиотекама Србије, присутан је у сваком делу мреже, траје више од две деценије и од пресудног је значаја за даљи рад и развој мреже јавних библиотека. Обим набавке књига у јавним библиотекама током последње две деценије кретао се око 30% од стандардом предвиђене потребне годишње набавке. Најнеповољнија је ситуација са набавком књига у школским библиотекама чији су фондови застарели и неактуелни. Управо због ових чињеница изузетно је значајан откуп књига за библиотеке које спроводи надлежно министарство и град Београд.

Посебан проблем при набавци књига свим библиотекама у Србији представља обавеза спровођења процедуре јавне набавке према Закону о јавним набавкама. Наиме, јасно је да се књиге по најповољнијим ценама могу купити директно од различитих издавача. Међутим, библиотеке су обавезне да за куповину књига објављују јавни позив на који се јављају углавном дистрибутери књига чије су цене због посредовања веће него код издавача. Тако библиотеке од ионако малог буџета који добију за набавку књига губе доста и средстава и потребних наслова.

Оно што посебно забрињава библиотекарске јесте то што је обрт књижевног фонда изузетно низак, од 2000. до 2010. обрт износи од 0,56 до највише 0,63, а према националним и међународним стандардима требало би да буде два. То значи да би свака књига у једној библиотеци у просеку требало у току једне године да се позајми најмање два пута. У Србији је то знатно мање, због тога што је понуда неактуелна и оскудна, односно читаоци су жељни

најсвежијих и најатрактивнијих наслова, којих у библиотекама по правилу нема.

Посебно је поразна чињеница да, на пример, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ у Београду већ скоро две деценије нема буџет за куповину књига.

Препоруке:

- Неопходно је повећање средстава из буџета за куповину библиотечно-информационе грађе и извора на свим нивоима надлежности (република, покрајина, локална самоуправа).
- Поштовање закона и националних и међународних стандарда о потребном обиму набавке грађе и извора за библиотеке.
- Изузимање библиотека из обавезе спровођења процедуре јавне набавке при куповини књига.

КАТАЛОЗИ

Нови Закон каже да се библиотечно-информациони систем Републике Србије изграђује на јединственој информационо-комуникационој технологији и програмској платформи, а његову основу чини систем узајамне каталогизације у којем библиотеке кооперативно обављају функције прикупљања и обраде библиотечно-информационе грађе и извора тамо где се они први пут појаве и уносе податке у Централни електронски каталог Републике Србије.

Упркос доброј законској основи и евидентној потреби да се аутоматизација стручне обраде библиотечке грађе врши системски, доследно и у континуитету од стране Министарства културе изостало је благовремено утврђивање дугорочне и стратешке културне политике на овом плану те је цела мрежа библиотека Србије у процесу успостављања електронских каталога била препуштена сама себи.

У циљу превазилажења постојећег стања на овом плану, Народна библиотека Србије је 2003. године започела изградњу јединственог библиотечно-информационог система у Србији на јединственој технологији у оквиру пројекта Виртуелна библиотека Србије. Тада је успостављен јединствени Централни електронски каталог Србије на информатичкој платформи COBISS (софтвер Института информацијских знаности из Марибора), изграђен од каталога Библиотеке Матице српске, као највећег електронског каталог у том тренутку, и каталога Народне библиотеке Србије, Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ у Београду и Југословенског библиографско-информационог института. У тај систем данас је укључено 195 библиотека из 153 установе (од чега је 35% јавних библиотека), са преко 1.200 запослених, а Централни електронски каталог Србије је на крају 2012. године имао преко 2,5 милиона библиографских записа. Годишње се у овај систем укључи просечно око 20 нових библиотека, а Министарство културе подржава изградњу јединственог библиотечно-информационог система Србије од 2007. тако што сноси трошкове укључења у систем јавних библиотека.

Нажалост, ситуација у другим библиотекама Србије је доста лоша. Још увек постоји велики број библиотека које поседују само лисне каталоге или аутоматизоване базе које су формиране као локалне и не омогућавају повезивање библиотека у јединствену мрежу. Посебно је лоша ситуација у школским библиотекама јер само 14,1% школских библиотека има локални електронски каталог, често су то Access базе или Excel табеле.

Посебан проблем представља чињеница да је у мрежи библиотека Србије присутно више различитих информатичких програмских платформи што онемогућава њихово ефикасно повезивање у јединствен национални електронски каталог. На пример, Библиотека града

Београда је највећа позајмна библиотека у земљи, располаже фондом од близу 2 милиона јединица смештених у 74 објекта, а у њеном саставу се налази тринаест општинских библиотека са територије града Београда. Она и сви њени огранци раде у систему БИСИС. У многим другим библиотекама у Србији се користе и други различити програми: Библио – Windows и DOS, Пергам, Нибис, Litteris, Sziren итд. Нажалост, често је избор програма за електронски каталог вршен на основу различитих политичких разлога, а не стручних, што је и довело до овог шароликог пејзажа који ће тешко бити уједначити.

Препоруке:

- Обезбедити материјалне, техничке и организационе услове за потпуну аутоматизацију пословања библиотека,
- Неопходна материјална подршка министарства културе за укључивање што већег броја библиотека у јединствени библиотечко-информациони систем Републике Србије, то јесте у Централни електронски каталог Србије у оквиру ВБС-а (Виртуелне библиотеке Србије).

КОРИСНИЦИ

Према Статистичком годишњаку Србије за 2012. проценат становника који користе интернет је 41,2%. Према Internet World Stats (<http://www.internetworldstats.com>) Србија 2011. године има 7.310.555 становника, а 4.107.000 Интернет корисника, што чини 56,2% популације, дакле виши проценат него што нам то каже наш Статистички годишњак. (Занимљивост: 3.173.440 становника Србије имају Фејсбук, или 43,4% популације.)

Према Статистичком годишњаку Србије за 2012. регистрованих корисника (чланова) библиотека укупно има 1.339.809, што чини 18,3% становништва, а они су користили укупно 15.312.326 књига и остале грађе.

Према међународним и националним стандардима проценат чланова библиотека у односу на број становника не би требало да је мањи од 10%. Значи, на нивоу целе земље и целе мреже библиотека (2276 библиотека) тај проценат и није тако лош (18,3 %) Међутим, у мрежи јавних библиотека (165 библиотека у 165 општина) у 2009. години је тај проценат био само 6,48% становника. Разлози: Фондови јавних библиотека су застарели и неактуелни; дошло је до поремећаја у редовној годишњој попуни фондова. Поред тога, имајући у виду горе поменуте статистике о коришћењу интернета у Србији и чињеницу да од укупног броја библиотека од 2.276, само њих 385 нуде приступ е-изворима, очигледно је да корисници не долазе у јавне библиотеке, између осталог, и због тога што је понуда онлајн услуга слаба.

Треба поменути да је проценат чланством обухваћеног становништва у јавним библиотекама највећи у скандинавским и балтичким земљама и креће се од 60 до 80%.

Стање мреже јавних библиотека Србије може се најкраће оценити као стање озбиљне неравнотеже и несклада између још увек скромних могућности библиотека и нараслих потреба корисника библиотечких услуга.

Овде треба поменути и успешност рада Конзорцијума библиотека Србије за обједињену набавку (**КоБСОН**), основаног 2002. године при Одељењу за научне информације Народне библиотеке Србије ради набавке страних научних информација. КоБСОН данас има око 130 чланица - истраживачких библиотека; преко Конзорцијума се врши претплата на 17 сервиса, то јесте на око 35.000 иностраних онлајн часописа из свих научних области, као и на 8 сервиса преко којих

је доступно око 60.000 књига; цео систем финансира министарство надлежно за науку; у оквиру КоБСОН-а се пружају онлајн услуге за око 30.000 истраживача у Србији. Истраживачка заједница Србије изузетно је задовољна услугама КоБСОН-а о чему сведочи и стално повећавање броја прегледа КоБСОН страница – 2005. године било их је укупно 522.555, а 2012. укупно 6.666.394! Број преузетих чланака прешао је 2 милиона током 2012. године.

Препоруке:

- Повећање броја корисника библиотека на основу унапређења информационе понуде, онлајн сервиса и разноврности услуга за кориснике,
- Испитати потребе грађана за услугама библиотека и ускладити понуду са потражњом.

ЗАПОСЛЕНИ

Према Статистичком годишњаку Србије за 2012. број запослених у библиотекама у Србији је укупно 4.766, од чега са пуним радним временом 3694.

Према истраживању спроведеном 2011. за јавне библиотеке (165 библиотека у 165 општина) и према националним стандардима (однос броја становника и броја запослених у јавним библиотекама), број запослених представља око 57% од броја радника који би били неопходни за мрежу која би опслуживала све становнике Србије.

Према критеријуму броја коришћених публикација у јавним библиотекама, међутим, постојећи број стручних радника је двоструко већи, око 200%, од броја стручних радника који би били потребни сагласно броју коришћених књига. Овај врло неповољни параметар, међутим, никако не значи да је број радника велики, него да је број коришћених књига неприхватљиво мали, због већ помињане неактуелности фондова и недовољне понуде онлајн услуга.

Према Закону послове у библиотеци обављају лица са одговарајућим образовањем и положеним стручним испитом: књижничари, виши књижничари, библиотекари и дипломирани библиотекари. Стручни испит мора положити сваки запослени у библиотеци најкасније у року од 3 године од дана запослења, а њега организују и спроводе Народна библиотека Србије и Библиотека Матице српске.

Посебан проблем се појавио са школским библиотекарима на које се примењује Закон о основама система образовања и васпитања у школи, према којем они више немају обавезу да полажу стручни испит, већ морају да стекну лиценцу за рад, при Министарству просвете, која само делом подразумева и стручну обуку. Међутим, школски библиотекари имају обавезу континуираног стручног усавршавања према програмима чију акредитацију одобрава Завод за унапређивање образовања и васпитања, те се често дешава да они немају основна знања (не знају ни шта је каталог), а усавршавају се у домену, на пример, дигитализације.

Према истраживањима спроведеним у претходном периоду у школским и високошколским библиотекама, дошло се до закључка да је у тим библиотекама запослено мање од 80% потребног кадра.

Сложеније послове у библиотечко-информационој делатности обављају запослени са вишим научним и стручним звањима. Запослени стичу следећа виша стручна звања: самостални књижничар, самостални виши књижничар, виши библиотекар, библиотекар саветник, виши дипломирани библиотекар и дипломирани библиотекар саветник (или еквиваленти: библиограф,

археограф, информатор и конзерватор). Виша стручна звања се стичу у складу са "Правилником о ближим условима за стицање виших стручних звања у библиотечко-информационој делатности", актом који доноси министар надлежан за културу. Стицање виших стручних звања, као својеврстан облик напредовања у струци, представља право сваког стручног радника. Број додељених виших стручних звања на годишњем нивоу износи од 30 до 45, што је око 1% од укупног броја запослених у библиотекама Србије.

Још један значајан проблем у библиотекама у Србији представља политизација управљачких функција, те за директоре долазе појединци који немају никаква стручна знања о раду библиотека, чак ни искуства у раду у области културе уопште. Закон о култури поставља добар основ за искорењивање такве праксе и за избор директора библиотека на основу јавних конкурса.

Препоруке:

- Уједначавање образовне структуре запослених у библиотекама Србије,
- Повећање броја запослених у школским и високошколским библиотекама.
- Деполитизација и департизација кадровске политике у библиотекама и поштовање Закона о култури у погледу расписивања јавних конкурса за директоре установа,
- Усклађивање обавезе полагања стручних испита за све запослене у библиотекама.

ИЗДАВАЧКА И КУЛТУРНА ДЕЛАТНОСТ БИБЛИОТЕКА

Према „Анализи издавачке делатности народних (јавних) библиотека у Србији 2001-2005 године», од 149 библиотека у 93 је регистрована издавачка делатност, коју је према доступним подацима укупно чинио 981 наслов књига. Потпуно је оправдано објављивање књига везаних за прошлост и садашњост завичаја и стручне активности библиотека. Међутим, могла би се ставити примедба да је превелик број објављених наслова белетристике што никако не спада у основну делатност библиотека. Издаване су и серијске публикације у релативно добром тематском односу стручних библиотечарских и осталих. Значајно је истаћи да је почео да излази и један електронски часопис и да је почело издавање публикација и на компакт дисковима.

Препоруке:

- Уједначавање издавачке делатности библиотека у Србији,
- Усмеравање издавачке делатности на стручну библиотечарску литературу и дела значајна за завичај и локалну заједницу и мањи обим објављивања белетристике.

Културно-просветна мисија је изузетно значајна улога јавних библиотека. У IFLA/UNESCO Смерницама за развој јавних библиотека наводи се да јавна библиотека треба да буде и средиште културног и уметничког развоја заједнице и да помаже у обликовању њеног културног идентитета што библиотека чини организацијом културних програма у које спадају: изложбе, књижевни сусрети и промоције, предавања и трибине, забавни програми, позоришне представе и филмске пројекције, различите акције и програми (у којима су посебно издвојени: смотре и такмичења, месец књиге, наградни конкурси, курсеви и радионице, књижевни и други клубови, пројекти и акције) и веће манифестације.

У Србији су до сада урађена два истраживања о културним програмима јавних библиотека, једно 2007, а друго 2010. године. Оба истраживања показују да су библиотекарски препознали потребе локалне заједнице, да организују доста велики број културних програма, да њихов број није строго у сразмери с развијеношћу округа, да библиотеке често делују као истински културни

центри у својим срединама, да су заступљени разноврсни облици културно-просветне делатности и обухваћен широк старосни, интелектуални и образовни спектар публике. Међутим, не постоји стандардизовано извештавање о културним програмима, присутна је недовољна заступљеност програма за децу и младе и стиче се утисак одсуства јасне културне политике. Понегде се чак може рећи да, услед несразмерно велике заступљености књижевних програма на штету свих осталих, долази до стереотипизације понуде и до својеврсне конзервације укуса и културних потреба. У свету постоје примери да библиотечка удружења или централне библиотеке нуде различите културне програме које библиотеке организују у својим срединама, чиме се спроводи одређена културна политика. То значи да уз сво поштовање чињенице да свака локална библиотека и заједница имају своју индивидуалност и своје специфичности, не треба у потпуности препуштати стихији, интуицији и индивидуалној процени културне програме јавних библиотека. Основни циљеви овакве културне политике и бриге о унапређењу мисије библиотека као културних центара били би подизање стандарда укуса, с дугорочним циљем промене у понашању корисника библиотеке (повећана мотивација за читање, истраживање, дружење и размену); рационалније коришћење ресурса (на пример: једна гостујућа изложба посвећена неком значајном јубилеју или феномену националне или светске културе, значајно би умањила утрошак енергије и средстава у мноштву мањих библиотека које би то радиле независно једна од друге); боља културна понуда у малим и сиромашним срединама и, на крају – побољшање имица сваке појединачне библиотеке.

Препоруке:

- Примена одређене културне политике при организацији културних програма,
- Испитивање културних потреба корисника у локалној заједници и усклађивање програма са тим потребама,
- Подизање стандарда укуса код корисника и квалитетнија и разноврснија понуда.

ШКОЛОВАЊЕ

Средња библиотекарска школа основана је у Београду 1948. године као трогодишња средња школа, а 1950. прерасла је у четворогодишњу и у њој је матурирала укупно 31 генерација књижничара. Реформом средњег образовања 1979. године, престала је са радом та школа и припојена је 6. гимназији у Београду. Кадар произашао из те школе значајно је допринео развоју библиотека у Србији.

Филолошки факултет у Београду - Катедра за библиотекарство и информатику

Школовање библиотечког кадра на високошколском нивоу у Србији почиње 1963. године, када је на Филолошком факултету у Београду основана Катедра за библиотекарство, прва ове врсте на целом југословенском простору. На Катедру су уписане само две генерације студената и на њој је дипломирало седамнаест студената. Модернизацијом наставе и реформом високог школства 1978. године на Филолошком факултету је уведено неколико смерова за трећу и четврту годину студија, међу којима и Смер за библиотекарство који је претпостављао двогодишње студије библиотекарства (4 семестра) уз редовне четворогодишње студије на једној од група Филолошког факултета. У периоду од 1980/81. до 1990/91. школске године дипломирало је 67 студената. У оквиру изборних предмета, који су се уз обавезне редовне студије нудили студентима од 1988/89. до 1990/91. школске године постојао је двосеместрални предмет Основи библиотечко-информационе делатности. За три године предмет је слушало и полагало око 300 студената који су, уз редовне студије, стекли основна знања о библиотечкој делатности. Од 1991/92. године обновљена је Катедра за библиотекарство и информатику која сада обухвата основне академске четворогодишње студије – I степен (звање - дипломирани библиотекар

информатичар), дипломске једногодишње академске студије - II степен-мастер (звање - дипломирани библиотекар информатичар - мастер) и докторске трогодишње академске студије - III степен (звање - доктор библиотекарства и информатике). На Катедри је закључно са 2010. дипломирало 432 стручњака, магистрало 51 и докторирао 13 кандидата; мастер рад је одбрало 104 студената, а на докторске студије у оквиру модула *Култура* уписано је 9 докторанада у две генерације. На студије 2012/2013 на Катедри за библиотекарство и информатику на основне четворогодишње студије уписано је 22 студента на буџету и 35 самофинансирајућих студената (укупно 57). На Катедри су запослени један редован професор, два ванредна професора, три асистента и један секретар катедре и библиотекар, што је свакако мали број запослених на толики број студената, посебно ако се упоређи са сличним катедрама у региону и свету.

Катедра на педагошком факултету у Сомбору (Универзитет у Новом Саду)

Врста студија: Основне академске студије у трајању од три године (шест семестара). Стручни назив који се стиче завршетком студија: Школски библиотекар. Студије школског библиотекарства започете су академске 2005/2006. године. До сада су студије завршила 43 школска библиотекара, а 2012/2013 на прву годину је уписано 11 студената, од којих 10 на буџет. Припремљен је за акредитацију и у процедури је четворогодишњи смер за библиотекара-информатичара, а у припреми су и једногодишње мастер студије за библиотекара-информатичара. На Катедри раде један редовни професор, један ванредни професор, један доцент и један асистент. Ова Катедра сарађује интензивно са Катедром за информатику јер имају доста заједничких садржаја.

Стручни испити

Курсеви за библиотечке раднике организовани су почев од децембра 1946. повремено, а од 1950. године стручни испит одржава се континуирано два пута годишње у Народној библиотеци Србије, а од 2003. и у Библиотеци Матице српске. Програм стручног испита прописује министар надлежан за културу и он садржи седам испита. Сваке године у Народној библиотеци Србије у два рока стручни испит положи око 150 кандидата, а у Библиотеци Матице српске око 40 кандидата.

Континуирано стручно усавршавање запослених

Члан 49. новог **Закона о библиотечко-информационој делатности** уводи обавезу сталног стручног усавршавања, у складу са програмом чију акредитацију врши Народна библиотека Србије. Средства за стално стручно усавршавање обезбеђује оснивач библиотеке у којој запослени ради. Веома је битно што је та обавеза унета у Закон, иако је обавезно време за усавршавање на годишњем нивоу од шест радних сати изузетно мало (у неким земљама обавезно стално усавршавање обухвата и до 10% од годишњег укупног радног времена запосленог). Међутим, незгодно је што је уведена обавеза, али средства мора да обезбеди оснивач библиотеке у којој запослени ради, а не како су предлагали стручњаци који су радили на закону, да финансирање сталног стручног усавршавања буде обавеза републике, као што је то случај са Министарством просвете за школске библиотекаре.

Данас је основни носилац континуираног образовања у Србији Образовни центар Народне библиотеке Србије који обухвата: COBISS едукацију, стручне испите и разне програме стручног усавршавања. Поред Народне библиотеке Србије, као организатори разних стручних предавања, семинара, курсева, радионица, трибина, посета другим библиотекама, стручних и научних скупова и саветовања у циљу континуираног образовања библиотека појављују се и: Библиотека

Матице српске, Универзитетска библиотека “Светозар Марковић”, затим Филолошки факултет Универзитета у Београду (Катедра за библиотекарство и информатику), Библиотекарско друштво Србије, Друштво школских библиотекара и Заједница библиотека универзитета у Србији.

Образовна понуда Народне библиотеке Србије уведена је 2006. године и на листи се налази 38 различитих тема - од традиционалних везаних за обраду грађе до обраде мултимедија, дигитализације и израде веб сајтова. Крајем 2008. и почетком 2009. године спроведено је квантитативно и квалитативно анкетно истраживање образовних потреба на узорку од 160 јавних библиотека у Србији и утврђено је да је концепција каталога образовне понуде Народне библиотеке Србије одговарајућа, да теме које Библиотека нуди одговарају потребама на терену, али и да је потребно редефинисати меру разрађености појединих образовних програма, како у смислу проширивања појединих садржаја, тако и сажимања других. Потребно је напоменути и то да је током протекле деценије Народна библиотека Србије у склопу богате међународне сарадње организовала велики број предавања, курсева и радионица угледних иностраних стручњака за све библиотекарске у Србији.

COBISS курсеве организује Народна библиотека Србије, око 30 курсева годишње, а лиценце за рад у систему Централног електронског каталога Србије стекло је до сада укупно 948 стручњака.

КоБСОН едукацију организује поменути Конзорцијум, на тему доступности научних информација у Србији за библиотекарске из истраживачких библиотека, а годишње се одржи просечно око 40 курсева.

Библиотека плус је био први организован програм континуираног образовања у Србији који је донео велики број иновативних курсева и радионица из савременог библиотекарства, а спроведен је у периоду 2001-2004, у организацији НВО Библиотека плус, Народне библиотеке Србије, Заједнице библиотека универзитета Србије, и уз подршку Института за отворено друштво и Гете института. Током тог периода реализовано је 55 курсева и радионица за 978 полазника из 138 библиотека са 78 различитих предавача. Битна чињеница програма јесте да су многи курсеви реализовани изван Београда чиме је дат допринос децентрализацији. Нажалост, држава није имала разумевања за наставак финансирања и даљи развој програма континуираног образовања Школе Библиотека плус.

Школске библиотеке имају засебне курсеве обавезног континуираног усавршавања, чију акредитацију одобрава Завод за унапређивање образовања и васпитања, а курсеве организују Библиотекарско друштво Србије, Катедра за библиотекарство и информатику Филолошког факултета у Београду и неке матичне библиотеке из Србије.

Препоруке:

- Законску обавезу сталног стручног усавршавања подржати финансијски и организационо на свим нивоима (републичком, покрајинском, локалном),
- Стално унапређење и усклађивање курикулума на факултетима са европским и светским програмима студија,
- Повећање броја наставника на факултетима,
- Иновирање програма стручних испита за библиотекарске.

СТРУЧНА УДРУЖЕЊА

Библиотекарско друштво Србије (БДС) је најстарија стручна организација појединаца који

обављају библиотечко-информациону делатност - основано је 1947. године, те је 2012. прославило 65 година постојања. Седиште Друштва је у Народној библиотеци Србије. Друштво се финансира из чланарине, из буџета Министарства културе само по конкурсима за пројекте, из међународних пројеката, донација и спонзорства. Закључно са 31. 12. 2012. Друштво има 1999 чланова, од чега 932 активна (25 подружница по регионима). Од 2001. Друштво континуирано, уз подршку Министарства културе организује годишње међународне научне конференције и објављује зборнике резимеа и радова са њих. Друштво је члан Међународне асоцијације библиотечких удружења и институција (IFLA - од 1950.), као и Европског бироа библиотечких, информационих и документационих удружења EBLIDA (од 2009). Друштво додељује награде: "Стојан Новаковић" (установљена 1972, за најбољу стручну књигу објављену у претходној години), "Запис" (од 2006.) и "Најбољи библиотекар" (од 2006.). Последњих шест година Друштво континуирано ради на стручном усавршавању школских библиотекара и наставника према програмима који добијају акредитацију од Завода за унапређивање образовања и васпитања. Стручни часопис "Библиотекар" излази од 1948, а од 2009. стиче статус научног часописа М53. Дан библиотекара прославља се 14. децембра сваке године. Друштво још није добило статус репрезентативног удружења што свакако заслужује како конитнуитетом у раду тако и квалитетом својих активности.

Заједница матичних библиотека Србије (ЗМБС) основана је 1967. године, била је активна до 2000, а онда неактивна до 2005. године, када је након петогодишњег прекида обновљен њен рад. Њени чланови су директори матичних библиотека Србије (30). Додељивала је награду Милорад Панић-Суреп библиотечким радницима и библиотекама за посебна залагања и резултате; од 1971. до 2000. награду је добијало просечно од 3 до 5 библиотека и исто толико појединаца, а од 2007. Заједница додељује награду Ђура Даничић. Часопис "Заједница библиотека: информативни орган Заједнице матичних библиотека Србије" излази од 1970. до 1997. са прекидима. Од 2007. Заједница организује годишње скупове Библионет на различите актуелне теме и сваки пут у другој матичној библиотеци.

Заједница библиотека универзитета у Србији (ЗБУС) основана је 1992. са седиштем у Универзитетској Библиотеци "Светозар Марковић". Заједници се придружују библиотеке свих шест универзитета у Републици и библиотеке већих научних института. У тренутку оснивања Заједница је бројала око 50 чланова, а данас их има 157. Заједница објављује часопис "Инфотека - часопис за информатику и библиотекарство" од 2000. године (има статус научног часописа М53) и "Високошколске библиотеке" од 2004. године (стручно гласило).

Друштво школских библиотекара основано је 2006. године; часопис "Школски библиотекар" излази од 2011. као онлајн издање два пута годишње; "Билтен Друштва школских библиотекара" излази двапут годишње. Врло брзо по свом оснивању Друштво је установило награду "Мина Караџић" која се сваке године на Дан школских библиотекара (последњи понедељак у октобру) додељује најуређенијој библиотеци основних, најуређенијој библиотеци средњих школа и најбољем библиотекару основне и најбољем библиотекару средње школе.

Препоруке:

- Унапређење мотивације библиотекара за активније учешће у стручним удружењима и њиховим програмским активностима.
- Подизање угледа библиотечке струке,
- Подршка државе стручним и пројектним активностима удружења.
- Додељивање статуса репрезентативног удружења Библиотекарском друштву Србије.

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА У БИБЛИОТЕКАМА

Сви смо свесни да је дигитализација културног наслеђа кључни термин 21. века. Народна библиотека Србије је у протеклој деценији изградила дигиталну библиотеку са око 1,5 милиона дигиталних јединица у око 100 различитих збирки, и тиме је постала највећа дигитална библиотека у Србији и региону. Управо захваљујући својој дигиталној библиотеци, Народна библиотека Србије је постала пуноправан партнер у многим светским и европским пројектима везаним за дигитализацију (The World Digital Library, The European Library, Europeana, The International Children's Digital Library, EMBARK, European Collections 1914-1918, итд.). Народна библиотека Србије је иницирала и дигитализацију грађе у матичним библиотекама у Србији, од којих су неке биле мање, а неке више спремне и успешне. Доста добре дигиталне збирке имају библиотеке у Шапцу, Чачку, Краљеву, Крушевцу, Сомбору, Пожаревцу, Смедереву, Јагодини, Нишу, Новом Пазару, Ваљево, Ужицу, Бору, Врању и Лозници.

Дигитална библиотека Библиотеке Матице српске (БМС) постављена је на сајт Библиотеке у септембру 2011, а резултат је пројекта који се одвија од 2006. као део система заштите старих и ретких публикација. Приоритет дигитализације дат је публикацијама које су описане у редовним издањима *Тирилске рукописне књиге БМС*, *Каталог старих и ретких књига БМС* и *Каталог легата у БМС*. У Дигиталну БМС до сада је укључено 4607 публикација које укупно имају 335.300 дигиталних страница.

Универзитетска библиотека "Светозар Марковић" такође континуирано ради на дигитализацији своје грађе и посебно је успешна у оквиру европских пројеката дигитализације у којима учествује као партнер.

Процес дигитализације грађе Библиотеке САНУ започет је 2006. године у сарадњи са Математичким институтом САНУ, а 2007. године основан је тим за дигитализацију САНУ који је наставио са овим послом. Сва грађа која је до сада дигитализована доступна је на компакт дисковима (око 60.000 страница), а само мали број књига доступан је на интернету.

Нови Закон наводи да библиотека има обавезу да континуирано ради на дигитализацији библиотечко-информационе грађе и извора као дела културног наслеђа Србије. Министар надлежан за културу доноси правилник о дигитализацији библиотечко-информационе грађе и извора.

Оно што недостаје јесте координација дигитализације грађе у библиотекама на националном нивоу, те се понегде појављују дигитални дупликати. Закон је поставио добре основе, то јесте да Народна библиотека Србије спроводи и координира дигитализацију Србији. Само је потребно спровести то у пракси.

Препоруке:

- Стручна и финансијска подршка библиотекама на пољу дигитализације од стране свих надлежних органа на републичком, покрајинском и локалном нивоу.
- Материјална подршка Министарства културе Народној библиотеци Србије на координацији дигитализације грађе у библиотекама Србије.
- Подстицање библиотека за веће учешће у међународним пројектима дигитализације културног наслеђа.

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

Библиотеке у Србији издају велики број стручних часописа, а неки од њих имају и статус научних часописа од националног значаја (М52) и научних часописа (М53): *Читалиште* (часопис Градске библиотеке Панчево – М52), *Археографски прилози* (Народна библиотека Србије – М52), *Гласник Народне библиотеке Србије* (М53), *Библиоитекар* (Библиотекарско друштво Србије – М53), *Инфотека* (Заједница библиотека универзитета Србије – М53).

Наводимо и неке друге значајне стручне библиотечке часописе које објављују библиотеке у Србији: *Годишњак Библиотеке Матице српске* (БМС, Нови Сад), *Вести* (стручно гласило БМС), *Савремена библиотека* (Крушевац), *Глас библиотеке: часопис за савремено библиотекарство* (Чачак), *Новине Београдског читалишта* (Библиотека града Београда), *Крагујевачко читалиште: информативни лист Народне библиотеке «Вук Караџић» у Крагујевцу* (Крагујевац), *Мозаик: информативно гласило Градске библиотеке у Новом Саду* (Нови Сад), *Бележница: лист Народне библиотеке Бор*, *Библиотечки билтен: информатор Градске библиотеке Вршац за популарисање књижевности, културе, уметности и библиотекарства* (Вршац), *Информатор приновљених књига* (Чајетина), *Билтен* (намењен корисницима, Смедеревска Паланка), *Билтен приновљених публикација* (Нови Сад), *Информатор приновљених књига* (Крушевац), *Јавне библиотеке: часопис за теорију и праксу библиотекарства* (УБ), *Библиозона* (Народна библиотека «Стеван Сремац», Ниш).

Препоруке:

- Уједначавање квалитета стручне библиотечке периодике.
- Подршка континуитету излажења стручних часописа на свим нивоима (републичком, покрајинском, локалном).